

Koncertekről

**Óbudai Danubia Zenekar –
2014. június 15.**
(Budapest Music Center)

A zenekritikus néha tudathasadásos állapotba kerül – például amikor „beszélgetős koncertről” ír. Szakmabeli lévén, úgy vélem, ezek nem a magamfajtnak szólnak, hanem a laikus közönségnek, amely nem eléggé tájékozott, s ezért igényli a bevezetést, a magyarázatot. Kritikusként tehát nem volna csoda, ha messze elkerülnék minden beszélgetős eseményt, ennek mégis a fordítottja történik: az utóbbi években mind gyakrabban fordulok meg effajta rendezvényeken. Részből azért, mert érdekel, ki hogyan terjeszt ismereteket. Részből azonban azért is megyek manapság sűrűbben beszélgetős koncertre, mert az utóbbi években megszorodott az ilyen események száma. Miért? Mert a koncertszervezők érzik, hogy baj van – vagy ha nem is *van*, de előbb-utóbb lesz: ha nem vesszük figyelembe, hogy a tömegkultúra rohamos térnyerése a nagyközönséget hasonlóan rohamos tempóban idegeníti el a klasszikus zenétől, s a koncertteremben ülők már korántsem mind *értők*. Meg kell értetni velük a komoly zenét, mert a megértés birtokbavétel, s akinek birtoka van, szereti is a birtokát. Birtokba kell tehát adni a komoly zenét, egyre többeknek, hogy ötven és múlva is legyen közönség – ezt a célt szolgálják a beszélgetős koncertek.

Az Óbudai Danubia Zenekar ilyen sorozatot tartott a Budapest Music Center falai között Beethoven műveiből – e ciklus utolsó estjén jártam. Két nagy és nevezetes mű, a *G-dúr zongoraverseny* (no. 4, op. 58 – 1805/06) és a *Pastorale-szimfónia* (no. 6., F-dúr, op. 68 – 1808) szerepelt a programon, az együttes vezetője, Hámori Máté vezényelt, a szólót Fejérvári Zoltán játszotta. A beszélgetős koncert házigazdája Eckhardt Gábor volt, a kritikát az ő munkájának jellemzésével kezdem. A zongoraművész-pedagógus az utóbbi években kidolgozott önmaga számára egy módszert, melynek lényege, hogy a műsorvezető nemcsak beszél, de mutat is: képeket. A zenét bevezető szóbeli előadáshoz vetítés társul, a technikai lehetőségeknek hála széles vásznon, színesen és magas színvonalon, egymást gyorsan váltó, szemet gyönyörködtető diákkal. Így aztán Beethoven köré oda lehet varázsolni embereket, épületeket, tájakat, kora-

beli koncert- és báltermek tereit, Bécs környéki településeket, ahol a zeneszerző szívesen barangolt, erdőket, réteket, sőt még olyan képzőművészeti alkotásokat is, amelyek kapcsolódnak Beethovenhez: Gustav Klimt vagy Kaspar David Friedrich festményeit, Max Klinger szobrát. És ha mindezt kiegészíti néhány kortársi napló- és levélrészlet, máris megelevenedik az alkotó, mert sikerült megidézni a korát. Ezt teszi Eckhardt Gábor, közvetlenül, csevegve, barátságosan, tudálékosságtól mentesen. Módszere, mellyel nem először találkozom, működőképes és hasznos.

Fejérvári Zoltán szabatos frazeálással, pontos ritmussal, beszédes hangsúlyokkal és érzékenyen kikevert színekkel játszotta a *G-dúr zongoraverseny* nyitótételét. A *Andante con moto* drámai dialógusában szóloíhoz személyes hangot talált, a zenekar vonósai pedig rigorózus ritmussal jelenítették meg az Adolf Bernhard Marx értelmezése által sugallt mitológiai jelenet (Orfeusz párbeszéde a Hadész kapuját őrző Gorgókkal) komorabb szereplőit. Végül energia és öröm, felszabadult zenélés jellemezte Fejérvári ujjai alatt a *Vivace* tempójelzésű rondó megszólaltatását. Kitűnő előadás volt tehát ez, hangszeres szempontból és zeneileg egyaránt – egyvalamit hiányoltam belőle: a gesztusok nagyobb súlyát, méltóbb jelentőségét, s ezt a hiányt is csak azért hozom szóba, mert Fejérvárit sokra becsülöm, úgy gondolom, benne több rejlik, mint amennyi most megnyilvánult. De hát egy művész fejlődése sok éves folyamat: ami most még nem kerülhetett felszínre, azt majd – reméljük – megérleli a muzsikusi pályáján a következő néhány év vagy évtized. Idő van rá, hiszen Fejérvári Zoltán még csak huszonnyolc éves.

Hámori Máté a szünet után a *Pastorale-szimfóniát* telt hangzással, erős hangsúlyokkal, sok markáns gesztussal indította; a nyitó *Allegro ma non troppo* előadásában utóbb a széles ívű dallamformálás és a hangzás jellegzetes áradása is fontos szerepet kapott. A Patakparti jelenet (*Szene am Bach, Andante molto*) megszólaltatásában fontosnak éreztem a levegős hangzásból adódó transzparenciát, amely a fák közti könnyű szélsuhogás érzetét is képes volt megidézni. Puhaság, ringatózó ritmus, lágy színek és szépen megformált fafúvós szólók jellemezték a tolmácsolás e részét. A paraszti vigasságot ábrázolni hivatott scherzozóhoz

érve Hámori vezénylése sikeresen ragadta meg a nyers-rusztikus karaktereket, súlyt helyezve a hangzás népies zamatára, a triószakaszban pedig igazi tenyeres-talpas paraszttáncot imitált keze alatt az Óbudai Danubia Zenekar. A negyedik tételtől mint ha kezdett volna fáradni az együttes: a viharzene elején a brácsák hamis játéka kellett figyelmet, a finálét jókora kürtgik-szer-sorozat indította, és ugyanebben a tételben később a hatos ritmuscsoportokat játszó hegedűk is igencsak disztónáltak. Sőt a fináléban általánosságban is megfigyelhető volt a magára maradó prímhegedűszólam gyengélkedő intonációja. Mindezen észrevételek ellenére úgy érzem, Hámori Máté és a Danubia Zenekar egészében hitelesen értelmezett, szép részletekben gazdag *Pastorale-szimfóniát* mutatott be. Hámori vezénylésére is áll, amit Fejérvári versenyműtolmácsolásáról írtam: idővel bizonyára mélyülni, gazdagodni fog – de már mostani eredményei sem lebecsülendők.

(Csengery Kristóf)

**Duna Szimfonikus Zenekar –
2014. július 20**

A nyári élőzene-hallgatás népszerű lehetőségét a templomi koncertek kínálják. Az általában szünet nélkül rendezett programok időtartama alig haladja meg az egy órát, kivéve, ha egyetlen monumentális mű kerül előadásra. A fővárosi zenekedvelők nagy öröme, a CMI, a Concert Masters International négy alkalomból álló, ingyenes kínálatából háromnak a helyszíne a Mátyás templom lett. Ezek közül az első kettő kóruskoncert, a harmadikon viszont, július 20-án, a Duna Szimfonikus Zenekar közreműködésével, Dvořák Stabat Materre csen-dült fel.

A hangverseny kezdését apró technikai probléma késleltette: akik a CMI szórólapjáról értesültek e zenehallgatási lehetőségről, tudták, hogy regisztráció szükséges – a koncertkalendárium kínálata alapján érkezők a helyszínen értesültek erről. Hála a szervezők eredményes munkájának, végülis mindenki bejutott.

A zsűfólásig megtelt Mátyás templomban ezúttal – az előadói apparátus nagy létszámából adódóan egyetlen lehetőségként – hátul foglaltak helyet a szereplők, így a közönségnek a padokban helyet foglaló nagy

többsége nem láthatta az előadókat. A hangzást tekintve olyan akusztikai élményben volt része, amilyenhez orgonakoncerteken jut, vagy amikor az előadók hátul, a karzaton foglalnak helyet (akár zenés misék közreműködőiként). A kiváltságos (VIP) hallgatóság a szentélyből élvezhette a produkciót, de részesültek a látványból azok is, akik a kétoldalt elhelyezett pótszékeket választották.

Miként a CMI rendezvényeinél már-már megszokott, ezúttal is gondoskodtak a hallgatóság széleskörű tájékoztatásáról: az ingyenes zenehallgatáshoz szép kivitelezésű, informatív műsorfüzet járt. Szövegének nyelvezete (magyarsága) ugyan sok kívánnivalót hagy, de felbecsülhetetlen értékű, mert négy nyelven tartalmazza a mű szövegét (latin, cseh, magyar, angol).

The Chorus of Westerly – így nevezik a közreműködő nagylétszámú amatőr kórust, amelynek tagsága több generációból tevődik össze. Mint az ismertetőből kiderült, tudatosan vonják be a kóruséneklésbe a fiatalokat, s így valamiféle sajátos iskola jött létre, ahol ebben az esetben szerencsésen találkozott az idősebbek koncertező tapasztalata a fiatalok üde hanganyagával. Amatőr kórusoknál szokás (indokoltan) felemlíteni a lelkesedést, ami néha helyettesíti, máskor kiegészíti a szakmai felkészültséget. Ebben az esetben – részben a nagy létszámnak köszönhetően – egységes-telt hangzás adta az alapélményt, az értő szövegmondáson messze túlmutató, a tartalom hangulatát, érzelmi-indulatát már-már deklamálva megjelenítő előadásmód. A 2012 óta Andrew Howell vezetésével működő együttest az orgonista-dirigens igényes munkára készíti, s a koncerten is dirigáló Howell orgonistamivolta kamatozott a széles skálájú, differenciált dinamikai megjelenítésben. Howellnek immár hangszere ez az énekkar is, „regisztrálja”, különleges hangszínek egymásutánjával, hirtelen kontrasztokkal. S bejáratta a „redőnyt” is, egyenletes erősítések-halkítások kontrollált kivitelezésével.

Dvořák Stabat Mater jelentős fúvós-gárdát igényel – a Duna Szimfonikusok (működési körülményeik ismeretében érthetően kislelétszámú) vonóskarához csatlakozva remek hangszeres környezetről gondoskodtak az énekeseknek.

Engem mindig elismerésre készít az az igényesség, amely elidegeníthetetlen sajátja a Duna Szimfonikus Zenekarnak: akármilyen akusztikai körülmények között kell fellépnie, mindig arra az intenzitásra törekednek a játékosok, amelyet a Duna Palota hangversenytermének kis színpadán szoktak

produkálni. Amikor először hallottam őket a MüPában, örömmel nyugtáztam, hogy nem veszik el a nagy térben a hangjuk; autonóm módon képesek voltak betölteni a teret. Pontosabban, olyan intenzitással játszottak, amely magához vonzotta a figyelmet, s így a szándék a hallgatóság számára egyértelműen realizálódott.

Templomi koncerten most hallottam először az együttest – ezúttal is tiszteletreméltóan helytálltak. Pedig Andrew Howell mostohán bánt velük, mivel elsősorban kórusával törődött. Értelmezhetjük ezt persze úgy is, hogy megbízott a zenekarban. Howell elsődleges feladatának nyilvánvalóan az „összerendezést” tekintette, s a mű megszólaltatása során szinte tételről-tételre oldódtak mozdulatai. Az mindenestre kiderült, hogy nem tartozik a dallamvonalakat rajzoló karmesterek közé, s nem is azzal animálja muzsikusaikat, hogy eltáncolja a karaktereket. Mozdulatai nagysága nincs arányban a dinamikával – amikor mégis, akkor nemegyszer a játékosok feladatát nehezítette: a tempóváltást követő halk indításoknál igenis nagyobb, mindenki számára jól látható, az új tempót biztosan megadó mozdulatokra lett volna szükség.

Az amerikai énekes-szólisták mindegyike hasonló elkötelezettséget érzett a mű iránt, mint az énekkar. Az apró intonációs pontatlanságok néha egyértelműen a drámai kifejezésre való törekvés mellékhatásai – a férfi-szólistáknál érződött az operai gyakorlat is.

A mintegy másfél órás mű megszólaltatása feledtette az idő múlását, lekötötte a figyelmet. A muzsikushallgató számára külön csemege volt az az érzékenység, amellyel valamennyi előadó az adott pillanatban a különleges harmóniaváltásokat, modulációkat megszólaltatta, néha már-már operaszínpadra kívánczó, erotikus szépségű pillanatokkal ajándékozva meg a közönséget.

A jótékony célú hangversenyről azzal a meggyőződéssel távozhattunk: ilyen gyönyörködtető előadásban szívesen hallanánk gyakran Dvořáknak ezt a személyes fájdalomakat magából kiíró, monumentális kompozícióját.

(Fittler Katalin)

Nemzeti Filharmonikusok – Martonvásár, július 26.

Régi hagyománya van a Martonvásári kastély parkjában (jelenleg az Agrártudományi Kutatóközpont parkjában) rendezett nyári zenekari hangversenysorozatnak. A szép környezet (és az atmoszféra, amit a Beetho-

ven-életrajz ismerői empatikusan újratehetnek a maguk számára), megunthatatlan. Ez az a vidéki helyszín, ahová szívesen zárandokol időről-időre a szakmabeli is, aki az évad során alig-alig jár hangversenyekre. Ide öröm-zene-hallgatásra jön a mindenkori közönség, kikapcsolódni Beethoven (volutaképp bármely) műveinek hangjainál. Értelemszerűen a műsor többnyire az életmű ismert(ebb) zenekari műveiből alakul, s hagyomány van annak is, hogy a Nemzeti Filharmonikusok (folytatva elődjük, az Állami Hangversenyzenekar hagyományát) egy vagy több koncerten a Nemzeti Énekkar társaságában lépnek fel. Így történt július 26-án is, amikor Kocsis Zoltán vezényletével az Egmont-nyitány és a VI., Pastorale szimfónia után a Karfantázia csendült fel, melynek igényes zongoraszólját Jandó Jenő játszotta.

Az előadók szinte menetrendszerűen jönnek évente muzsikálni, számukra a helyszín kevesebb romantikus töltéssel bír. Visszatérő aggódnivalót jelent, mint minden szabadtéri rendezvényénél, az időjárás – lesz-e eső, igénybe kell-e venni az esőnapot. És ott vannak a kiszámíthatatlan mellékkörülmények, vonatok és légi járművek hang-effektusai, a természet-termékelt zavaró tényezők (akár egy, a timpanit a legrosszabb pillanatban megszólaltató makkszem – generálpauza idején akár az egész tétel hangulatát képes tönkretenni), a kedves, bár nem mindig díjazott madár-közreműködők – s a több-kevesebb intenzitással feltűnő szúnyogok.

Ugyanakkor itt is érvényben van a karmesteri igényesség, ha úgy tetszik, szigor, az előadókhöz méltó színvonal megőrzéséért (igazán az a hallgató hálás ezért, aki már részese volt alkalmi zenekari társulat közreműködésével létrejött, arcpirító színvonalú kíséretnek).

Kocsis Zoltán itt is, Beethoven szobra előtt, a művekre koncentrálnak. Nem elégszik meg az ismert tételek „hangulatos” előadásával, ugyanúgy megköveteli a szövegekbe beírt előadási jelek betartását. Irányításával helyzetek valamennyi eleme, s az áttekinthető struktúrájának köszönhetően megannyi részlet hallhatóvá válik, amelyek egyébként gyakran elsikkadnak a dallam-kíséret relációkon alapuló előadásoknál. Pregnáns ritmika, nem ritkán induló és érkező súlyok bonyolult viszonylat-rendszere gondoskodik arról, hogy az ismert műveket is ne csak újrhallgassuk, hanem figyelemmel kövessük. Ugyanakkor, az érzelmi-indulati tartalom átélését nehezíti az ilyesfajta informá-

ciókban gazdag interpretáció; elsősorban intellektuális kaland részese a figyelmes hallgató.

A Karfantázia esetében más volt a helyzet. Ebben az egyszeregyedi kompozícióban, amely részben rögzített improvizáción alapul, igencsak megdolgoztatja az előadókat a szerző. A zongoraszólam ráadásul azért is „gyilkos”, mert ha minden hang a helyén van, akkor is hiányérzete támadhat a hallgatóknak, mert a spontaneitást, a rögtönzés szabadságának érzetét kevesli. Ha viszont „bevállalja” a gesztusokat a zongorista, lehetetlen nem észrevenni a több-kevesebb melléütést. Jandó Jenő jó érzékkel egyensúlyozott e két előadói hozzáállás között. A mű zongoraszólo-indítása születés-zenének hatott, a kamaravariációkban pedig érzékeny partnernek bizonyult. A zenekari szólisták jól karakterizált szakaszokat sorjázattak, előkészítve a kórus közreműködésével a tételt megkoronázó zárószakaszt. Egyik elemzője szerint az énekkar „lelkes emberek hamarjában összeverődött együttesének illúzióját kelti, mely együttes a szeretetről és emberségről énekel”. Nos, a Nemzeti Énekkar akkor is többet ad ennél, ha épp gyengébb formáját adja! Az össz-teljesítményt illetően csak akkor támadhatott hiányérzetünk, ha – történetietlenül – azt is szerettük volna kihallani, hogy mennyiben rejlik benne az Örömóda gondolatának csírája. Tekintettel arra, hogy az előadók alapos ismerői a IX. szimfóniának, szívesen fogadtuk volna tőlük ezt a többletet – bár ennek hiányában is elégedettek lehetünk az egykori maratoni szerzői est finálé-számával.

(Fittler Katalin)

Nemzeti Filharmonikusok – 2014. szeptember 4.

Milyen lehet ideális esetben egy nemzetközi zenei verseny nyitókoncertje? Először is szerencsés, ha szólistaként fellép az eseményen a rendező ország képviselőjében egy jelentős művész – természetesen olyan, aki a versengés területét képviselő hangszeren játszik. Az sem mindegy, milyen versenyművet ad elő: fontos és értékes kompozíció legyen, de nem baj, ha olyan, amelynek háza táján elkél a népszerűsítés. Végül a versenymű társaságában megszólaló szimfonikus alkotások képviselhetik a rendező ország saját zenekultúráját, ízelítőt kínálva az odaseregltő külföldieknek abból, mit és milyen színvonalon alkottak a vendéglátó nemzet szerzői, mire büszke a rendező ország, ha saját zene-történeti múltjáról van szó.

A Filharmónia Magyarország Nonprofit Kft. szakembereinek sikerült olyan nyitóhangversenyt szervezniük a *48. Budapesti Nemzetközi Zenei Verseny, a Pablo Casals Nemzetközi Gordonkaverseny* élére, amely mindenben fényesen megfelelt a fent vázolt követelményeknek. A Zeneakadémia nagyteremében megrendezett nyitóesten *Perényi Miklós* volt a szólista – egy magyar művész tehát, egyszersmind korunk egyik legnagyobb csellistája. A kompozíció, amelyet előadott, Edward Elgar *Csellőversenye* (e-moll, op. 85 – 1919), a hangszer irodalmának egyik sarokköve, mégsem olyan ismert és népszerű, mint Boccherini, Haydn, Schumann vagy Dvořák koncertói, olyan darab tehát, amely igényli a népszerűsítést – kivált Magyarországon, ahol rendkívül ritkán hallható. A két szimfonikus mű pedig, amely a versenyművet a *Nemzeti Filharmonikusok* előadásában, *Kocsis Zoltán* vezényletével keretezte, Kodálytól a *Galántai táncok* (1933) és Bartóktól a *Concerto* (1943), a magyar zene két kimagasló mesterműve a 20. századból – két olyan opus, amellyel a magyar kultúra méltán büszkélkedhetett a Zeneakadémia nagytermében helyet foglaló külföldi fiatalok, a verseny résztvevői előtt.

Mindez persze önmagában csupán lehetőség: körültekintően kiválasztott művek és előadók. Ami döntő: hogyan szólaltak meg a darabok? Nos, ez a koncert nemcsak a nemzetközi csellőverseny, de a teljes 2014/15-ös évad számára is nagyszerű felüttessel szolgált. Három kivételes produkció, a zenei interpretáció legfelső fokának képviselőjében. Elgar négyteteles *Csellőversenyét* kontemplatív, elégikus alkotásként tartja számon a köztudat, sok lágy, borongós résszel – Perényi tolmácsolásának egyik nagy erénye éppen az volt, hogy miközben teljes muzsikussá válásával megélt a mű hangulat- és érzelmvilágának kétségkívül meghatározó melankolikus tartalmait, az egyensúlyra is gondot fordított, megtalálva és érvényre juttatva mindazon mozzanatok, amelyekben energia, feszesség, tartás munkál, s így tette teljessé, körüljárhatóvá a mű portréját. Elgar dallamai e műben néha lapidárisan egyszerűek, Perényi azonban hangjának szingardagságával, a dinamikai árnyalatok minden rezdülésre fogékony változatosságával és a zenélés beszélő közlékenységével e dallamok mélyébe hatolt és megmutatta rejtett gazdagságukat, világokat fedezve fel bennük. Mindennek pedig részben alapját képezte, részben az egész produkciót megkoronázta az a magától értődő technikai tökéletesség, amely Peré-

nyi Miklós csellózását még a művész hatvanhatodik életévén túl is jellemzi. Salak-talan hang minden regiszterben, makulátlan intonáció, a fogólapon mozgó ujjak és a vonókezelés fürgesége – mindez a versenymű magasrendű előadását virtuóz megnyilvánulásként is kivételessé tette.

És a két zenekari darab? Kocsis Zoltán és nagyszerűen felkészített zenekara reprezentatív tökéletességű tolmácsolásban tárta mindkettőt a közönség elé. A *Galántai táncok* előadásában élvezetesen hatott a múltba révedő melankólia és a délceg heroizmus érzékenyen megtalált egyensúlya (közbevetve: Kodály tánckölteménye hangulatával remekül „megágyazott” Elgar versenyművének), no és persze az a minuciózus kidolgozás, amely plasztikusan mutatta fel a mű valamennyi kamarazenei részletét és dekoratív szólóját – utóbbiakból, mint tudjuk, e parádésan hangszerelt műben bőségesen akad. Külön kiemelném a tárogatót megszemélyesítő klarinét, a fuvola és az oboa szép megmozdulásait. És persze, mivel ez a mű volt a teljes koncert kezdőszáma is egyben, mosolyra fakasztóan elegáns ötletnek is tűnt a *Galántai táncok* előadása egy csellőverseny nyitókoncertjének első darabjaként: ime egy zenekari mű, amelynek legelső ütemeiben a teljes csellószólam magányos dallama csendül fel.

Az említettek mellett a *Galántai táncok* megszólaltatásának egyik legfőbb erénye a karaktereket intenzíven megélt, célratoró formálás volt, amely a hallgatóban azt az érzetet keltette, hogy karmester és zenészi szünni nem akaró lendülettel, feltartóztathatatlanul fúródni előre a zene anyagában. Ez a mozzanat vezet át a *Concertóhoz*, amelynek ezúttal egyik legfőbb jellemzőjévé vált a tolmácsolás feszes formálása, kis és nagy léptékben egyaránt. Kis léptékben, vagyis az egyes tételeken belül ez kéréllhetetlenül egzakttá ritmikát, kontrasztgazdagságot, sok erős hangsúlyt, mozgékonyt, határozottságot és nagyon világos, nagyon plasztikus játékot jelentett, a nyitótételben drámai lendülettel, a *Párok játékában* motorizmussal, az *Elégiában* tragikus pátoszszal, az *Intermezzo interrotto* középrészében a verklizene trivialitásának radikális ábrázolásával, a fináléban pedig egy rangrejtett perpetuum mobile fékezhetetlenségével és hangzámamórával. Nagy léptékben pedig arra kellett felfigyelnünk, hogy Kocsis a tételek között alig tart szünetet: a zenélést az a csillapíthatatlan mohóság jellemezte, amely, alighogy véget ért az egyik tétel drámai folyamata, azonnal vetné bele magát a másikba. Kocsis nem az a karmes-

ter, aki üresjáratokat engedélyez, akár vezénylés közben önmagának, akár zenekarárának, most azonban még ezen a tőle megszokott erőteljes jelenlétben belül is érzékeltettük a karmesteri kommunikáció különleges hatásfokát: a dirigensi gesztika tele volt impulzussal, és a karmesteri jelzéseket azonnali megvalósulás igazolta vissza, felsőfokon. (Csengery Kristóf)

Budafoki Dohnányi Zenekar – szeptember 7.

MÜPA

Beszámoló egy rendhagyó koncertről

Korántsem a „hivatalos”, egyébként rendszeresen használatos információforrásokból lehetett tudni a MüPában szeptember 7-én megrendezett hangversenyről. Az intézmény programjairól jól előre hírt adó műsorismertetőik közül az augusztus 20. és szeptember 30. közötti időszakról tájékoztató kis füzet is csak a műsornaptárban adott hírt a Bartók Béla Hangversenyterem kínálatáról, a szereplők és a szerzők feltüntetésével: Budapesti Akadémiai Kórustársaság, Budafoki Dohnányi Zenekar, Hollerung Gábor, valamint Bartók, Beethoven. (Közlebbit a neten sem igen lehetett megtudni.) Érthetően, hiszen a jegyek pillanatok alatt elkeltek, ékesen bizonyítva: megvan a haszna annak a jelenségnek is, hogy a rendszeres hangverseny-látogató közönség megszokja a zenekarok mentén. Hollerung Gábor 60 – hirdette a szórólapon, s a zsűfólásig megtelt terem voltaképp azt demonstrálta, hogy nemcsak megértésre, de elismerésre talált a karnagy-karmester több évtizedes, következetesen megvalósított szándéka.

Elsősorban a budapestiek kísérhették figyelemmel, amint szimfonikus zenekarrá nevelte az ifjúsági zenekarként induló együttest, s az amatőr lelkesedést szakmailag igényes munkával oly módon alakította, hogy a tagságában módosuló énekkart (amelynek létszámát az időről-időre felkínált alkalmi visszatérések lehetőségével gyakran élő egykori dalosok ugyancsak felduzzasztják) a zeneirodalom rangos oratorikus kompozícióinak méltó megszólaltatójává tette.

Ez a születésnap hangverseny egyfajta értékes pihenő-állomás volt a többévtizedes munka folyamán, egyszerre előre- és visszatekintés, amennyiben műsorán két olyan kompozíció szerepelt, amelyek meghatározóak voltak Hollerung Gábor muzsikussá válásának folyamatában. Bartók Concertója annakidején még a zeneakadémiai karmes-

terképzős hallgató számára is vágyalomnak tűnt, Beethoven IX. szimfóniájáról nem is szólván. És ki tudja, hány közreműködőt érintenek meg e korszakos jelentőségű kompozíciók annak a műhelymunkának a folyamatában, melynek eredményéről hangversenyeken adnak számot...

Az ilyesfajta ünnepi alkalmakhoz sajátos mérce dukál, és voltaképp sajátos zenehallgatási mód is. Mert ugyan hogyan is jöhetnének létre ideális hangzási arányok, ha az előadói csoportok korántsem alkalmazkodnak a mű-igényelte apparátushoz? Örömezésnek kellett tekinteni (merthogy az is volt), s örvendezni azon, hogy milyen nagy éneklő tömeget mozgósított a kerekszámú évforduló. Orff Carmina buranája mellé felzárkózott immár az Örömóda is, további összetartó élményt biztosítva dalosok több generációja számára – a zenekar számára pedig régóta megszokott, hogy ilyesfajta sajátos távlatú produkciókban vesz részt.

Az ünneprontás szándéka nélkül sem hallgatható el az a körülmény, hogy ily módon a zene megszerettetésére irányuló szándék (amely plasztikus módon kifejezésre jutott olyan programsorozatok címadásában is, mint „A megérthető zene”, s amely kézenfekvően kínált címet az ünnepi alkalomra megjelentetett könyvnek is, hősét „Egy megérthető zenész”-nek titulálva) legtöbbször saját-mércét igényel. Tehát, Hollerung Gábor karmesteri munkájából itt a betanítás kamatozik, míg a dirigensi életmű másik jelentős szelete, a vendégkarmesterség hasonlóképp szubjektívizált megítélés alá esik (merthogy olyankor ritkán van lehetőség alap-koncepciók megváltoztatására, kiváltképp repertoáron szereplő művek esetében).

Mindenesetre, örömmel vehettük tudomásul, hogy a kései Bartók-művet magától értődő természetességgel játssza a zenekar, és érezhetően „két irányból” közelít Beethoven monumentális kompozíciójához is, a szólamkottából kiindulva, ugyanakkor a karmesteri koncepciónak köszönhetően mindig a nagyforma szem előtt tartásával. A köztes tartomány „főhéj fölött” más, kevésbé személyes-ünnepi alkalmakkor indokoltabb feltérképezni, részletezően számon kérve vonós-fúvós hangzási arányokat, dallam-kíséret viszonyok dinamikai kontrollját, s egyáltalán, a folyamatok megélésének megéltetésének azt az intenzitását, amely jellemzően sugárzik Hollerung vezényléséből. Ilyen szempontból „work in progress” címkével látható el a hollerungi életmű – de olyan folyamatként, amely minden pillanatban lehetőséget kínál a zenekari játékosok

sámára az igényes muzsikálásra. S hogy mennyien élnek ezzel a lehetőséggel, az éppen azért mérhető nehezen, mert a Budafoki Dohnányi Zenekar hosszú ideig a hazai zenekari utánpótlás-nevelés egyik meghatározó műhelye volt, tehát az itt tanultak – másutt kamatoztak.

Évtizedek távlatából elmondható: szerencsés csillagórában talált egymásra a lehetőség és kiaknázója – pontosabban, a lehetőség felismerői és a kiaknázáshoz szükséges feltételek megteremtői. Mert megannyi zenén kívüli szempont is elengedhetetlen feltétel volt e műhely létrejöttéhez, és elkötelezett támogatók és sok háttérmunkás ügyesretete nélkül aligha tudott volna életképes lenni a legszebb szándék, elképzelés. Jó lenne, ha nem egyedi jelenségként értékelné a szakma, hanem modell-értékűnek tekintené, s lennének elszánt-elkötelezett muzsikuskok, akik a saját környezetükben hasonló, előre kiszámíthatatlan eredményű kulturális vállalkozásokba fognának.

Hollerung Gábor – valóban egy megérthető zenész, számos vonatkozásban. Jó lenne, ha megértői példa-értékűnek tekintenék gondolkodásmódját, pályáját, és pedig követésre méltó példaként. És hadd dokumentáljuk azt is, hogy a jelek szerint az ünnepelt nemcsak megérthető, hanem egyszersmind szerethető zenész is! (Fittler Katalin)

Óbudai Danubia Zenekar – Honvéd Férfikar

2014. szeptember. 16.

Zeneakadémia

Már címükkel is figyelemfelkeltő, a fantáziát hatásosan megmozgató hangversenyekkel készült az idei őszi évadra az Óbudai Danubia Zenekar. A bérlet négy estjének főcíme – *Íme, az ember* – sokat sejtet, egyben összekötőkapocsként is szolgál a koncertek között. Olyan zeneműveket állítottak egymás mellé, melyek a lehető legteljesebben mutatják meg az Embert. A zenekar évadnyitó estjének alcíme például a benne rejlő izgalmas ellentétekkel hívogatott. A *Pokol és Menny* címke arra az emberi természetben rejlő drámára, az egyén önmagával folytatott belső harcára kívánt rámutatni, amit Liszt két monumentális műve, a zongorára komponált *b-moll* szonáta (1853) és a *Faust-szimfónia* (1854), a romantika kolosszusai mutatnak meg. A nyitókoncert telt házat ért is már jó előre borítékolni lehetett. No, meg azért is, mert ritka alkalomban részesei lehetünk ezen az esten: egyazon

művész, Vásáry Tamás játszotta a szonátát és vezényelte a szimfóniát. Rekordteljesítménynek is beillett vállalkozása, a két mű „főszerepének eljátszása”, mely mind fizikailag, mind szellemileg külön-külön is rendkívül nagy terhet ró az előadóra. Nem-hogy túl a nyolcvanon, de fele, vagy negyedannyi idősen is.

Liszt mindig is különös jelentőséggel bírt Vásáry életében. Egyáltalán nem véletlen tehát, ha Vásáry egyik könyvében azt olvasuk, hogy Liszt lenne az a zeneszerző, akivel a leginkább szeretne találkozni a túlvilágon. Pályája jelentős eseményeinél ugyanis mindig ott voltak a Liszt-kompozíciók. Sokat köszönhet tehát a zeneszerzőnek, de ez fordítva is igaz, Liszt is hálás lehet Vásárynak. A romantikus zongorairodalom egyik – előadó és közönség számára is magát legnehezebben megadó – kompozíciójával, a h-moll szonátával közel hatvan éve „ismerik egymást”: az ifjú Vásáry zeneakadémiai tanulmányainak befejezésekként, diplomakoncertjének fő darabjaként játszotta. Akár félvállról is vehette volna tehát a feladatot és rutinból is játszhatta volna a szonátát, de ez soha nem volt jellemző Vásáry Tamásra. Inkább nagyon is tudatában volt felelősségének, a vállaira nehezedő óriási tehernek, hogy itt és most, a név és a hely szelleme kötelez. Talán ennek tudható be a szokásosnál is nagyobb lámpaláza. Már a mű indítása sem volt makulátlan:

megbicsaklott a sotto voce, szikár, unisono g-hangok indítása. Ma már a zenehallgató közönség a végletekig elkényeztetett, mert digitális technikával hibátlanra és sterillé varázsolt hangzshoz, lemezfelvétel-minőségű interpretációkhoz szokott. Minden biztonnal ez is hozzájárult ahhoz, hogy az előadás során a kisebb melléütések, az elkent futamok és az apróbb memóriazavarok nem maradtak észrevétlenek, ám így emberivé tették játékát. A darab expozíciójában az látszott: a művésznek minden erejére szüksége van Goethe alakjainak az általa elképzelt színvonalú megformálásához (szokás a szonátát Faust-szonátának is nevezni és éppen erre a párhuzamra épült a hangverseny tematikája). Ezzel együtt – és különösen a gyilkos nehézségű Fugato után – vitathatatlan volt, hogy egy kivételes nagyságú előadó ül a pódiumon, aki a lélek kottájából játszik. Ráadás nem volt – mit is lehetne egy h-moll szonáta után játszani? –, hanem még egyszer hallhattuk a mű távolba vesző befejezését, amit Vásáry önkritikusan így vezetett fel: „az utolsó három akkordnak halkabbnak kellett volna lenni” és megmutatta, hogyan szól a kottába beírt háromszoros pianissimo.

A szünet után mintha kicserélték volna Vásáry Tamást. Egy energikus, felszabadult karmester lépett fel a pulpitusra. Kotta nélkül vezényelt. Utóbbi nem allűr volt számára, látszott, hogy a partitúra minden hangjával

val el tud számolni, mindennel – tempókkal, dinamikával, artikulációval – mondani- valója van. Olvasatában híven megmutatkozott Faust tépelődése, zaklatottsága, személyiségének súlyos hangvétele, Margit menynei tisztasága és Mefisztó ördögi alakja.

A zenekar legjobb formáját mutatta és híven követte karmestere utasításait. Megindító volt az első és második tétel hangszerzőlőkből kinövő kamaraegyüttesének érzékeny formálása, különösen az oboa és a brácsa játéka jelentett szép pillanatokat. A tétel több nagy csúcspontjának dinamikai hullámain jótékonyan kiemelték a topformát mutató rézfúvók, általuk újra és újra hatalmas energiák szabadultak fel. Külön dicséret illeti a kürtöket, akik kényes szólamukat derekasan teljesítették. A 2. tételben a bensőségesen énekelő fafúvókra figyelhettünk fel. A vonósszólamok mellett nekik is nagy érdemük volt az éteri hangvétel megteremtésében. Tetszetek a 3. tétel mefisztói fricskái, a fausti dráma, a modális harmóniák sugallta hit és a szélsőséges kontrasztok zenei interpretációi. A mű befejezésében a feltolult feszültséget csak emberi hanggal lehetett oldani: nagy odaadással szóló Balczó Péter (tenor) és a Honvéd Férfikar (karigazgató: Strausz Kálmán) hangja Goethe Faustjának zárómondataival: „das ewig weibliche zieht uns hinan”, azaz „az örök asszonyi emel magához”.

(Kovács Ilona)

A KODÁLY FILHARMONIKUSOK DEBRECEN MEGHALLGATÁST HIRDET ZONGORA, KORREPETÍTOR HATÁROZOTT IDEJŰ ÁLLÁSRA hosszabbítási lehetőséggel

A próbajáték időpontja: 2014. október 14. (kedd) 10 óra
A próbajáték helyszíne: 4025 Debrecen, Simonffy u. 1/c – II. emeleti próbaterem

A meghallgatás anyaga:

Egy szabadon választott zongoradarab előadása
G. F. Händel: Messiás: No. 7. „And He Shall Purify”
J. S. Bach: Máté-passió: No. 33. „So ist mein Jesus gefangen – Sind Blitze, sind Donner in Wolken”
L. van Beethoven: IX. szimfónia, Op. 125., IV. tétel „An die Freude”, a 655. ütemtől a 762. ütemig, a 843. ütemtől végig
R. Schumann: Spanisches Liederspiel, Op. 74. No. 5., 8.
G. Verdi: Requiem: Dies irae az 1. ütemtől a 140. ütemig
Sanctus Kodály Zoltán: Psalmus Hungaricus (a teljes mű)
C.-A. Debussy: Trois chansons Charles d'Orléans verseire c. kórusmű partitúrájának megszólaltatása
Lapról olvasás – egy oratorikus és egy a cappella darab részletének lejátszása

A meghallgatásra kijelölt kottaanyag jelentkezéskor átvethető a Kodály Filharmónia Debrecen titkárságán (H-Cs: 7.30-16.00, P: 7.30-13.30), vagy igény szerint elektronikus úton küldjük.

Jelentkezéshez szükséges dokumentumok: szakmai önéletrajz elérhetőség megadásával, szakirányú végzettséget igazoló dokumentum

A munkakörbe tartozó lényeges feladatok: elsődleges feladat a Kodály Kórus Debrecen korrepetítori feladatainak ellátása, továbbá közreműködés billentyűs hangszereken a Kodály Filharmónia Debrecen koncertjein

Jelentkezés: személyesen, vagy info@kodalyfilharmonia.hu e-mail címen, vagy 4025 Debrecen, Simonffy utca 1/c. címen lehetséges

A jelentkezés beérkezési határideje: 2014. október 8. (szerda) 16 óra

Az állás betölthető: 2014. október 15.

A foglalkoztatás feltétele a felsőfokú szakirányú végzettség. Bérezés közalkalmazotti bértábla szerint.

Sikeres meghallgatást kívánunk!

Debrecen, 2014. szeptember 5.

Somogyi-Tóth Dániel igazgató

Zuglói Filharmónia – 60**2014. szeptember 14.**

Zeneakadémia

Korántsem csupán címében volt ünnepi az a hangverseny, amellyel a Zuglói Filharmónia 60. születésnapját ünnepeltük, hanem azzá tette a muzsikálás szeretetének átható ereje, a zenekari játék szuggesztivitása.

A történet ismerős, de érdemes röviden felidézni: egy lelkes énektanár-karnagy elhatározta, hogy iskolájában zenekart szervez. Az I. István Gimnázium diákjait ráébresztette az együtt-muzsikálás szeretetére, és gyakorlati akadályokat nem ismerő lelkesedéssel elérte, hogy olyan színvonalon játszanak, amely méltó a szélesebb körű nyilvánosság előtti bemutatkozáshoz. Miközben a fiatalok mind pódiumterettebbek lettek, folyamatosan gondoskodott az utánpótlásról is, s szinte észrevétlenül „megfertőzte” zeneszeretetével iskoláján túl az egész kerületet, városrészt. A kivételes teljesítmény tetszésre talált hivatalos körökben is, és ma már a Zuglói Filharmónia szoros együttműködésben munkálkodik-muzsikál a Szent István Zeneművészeti Szakközépiskola és Zeneiskola együtteseivel (az ő maratoni koncertjükre október 4-én kerül sor, a Budapesti Kongresszusi Központban).

A Zeneakadémia nézőterének 7. sorában idős bácsi ül – amikor virágcsokorral köszöntik, hirtelen öregürrá változik. Ő az „István-birodalom” életre álmódója és megteremtője, Záborszky József, aki számára minden bizonnyal még többet, mást jelentett ez az est, mint a közreműködőknek vagy a hallgatóságoknak.

Ő a 60 év minden titkának tudója; a háttér-munkálatoktól a fényes pódium-sikerekig. A következő „legérdekesebb” a fia, aki örökébe lépett, Záborszky Kálmán, aki 14 éves korától részese (különböző minőségekben) ennek a zenevilágnak.

Az ünnepi hangverseny nem lehetett volna teljes a Szent István Oratóriumkórus közreműködése nélkül, amely énekkarnak már többször elismerőleg említettem azt a sajátosságát, hogy hallgatóként végigüli azokat a hangversenyeket, amelyeken közreműködik. A publikum számára élő háttérrel jelennek, s ki-ki gyönyörködhet a muzsikába belefeledkező énekesekben – mert a pódiumon magát otthonosan érző kórustag egy idő után megfeledkezik arról, hogy látványelem, és önkéntelenül is elárulja személyes részvételét a felcsendülő zenei folyamatokban. Egy-egy jól felépített fokozást követő csúcspontnál felcsillannak a szemek, s szinte ragyognak az arcok. S mindez korántsem hatásvadászóan megtervezett koreográfia –

hiszen ahány énekes, annyi temperamentum, annyi apró rezdülés.

A műsor ismertetőfüzetének kísérőszövegéből megtudhattuk, hogy a munka kezdetén Záborszky József példaképe Erkel Ferenc volt, a hazai első szimfonikus zenekar (a Budapesti Filharmóniai Társaság) megteremtője. Az ő Ünnepi nyitányával kezdődött a születésnap koncert, Záborszky Kálmán vezényletével.

Erkel Ünnepi nyitánya afféle „vízválasztó”; nemcsak kottaolvasásból, szólamtudásból vizsgáztatja az előadókat, hanem stílus- (és kor-) ismeretből, próbára téve a kiművelt kéz mellett a kiművelt értelmet és szívet is. Mert nem elég tudni, hogy e művében felidézi például a Szózat dallamtöredékeit a szerző (NB., nem a dallamhöz tartozó szövegrészek gondolatainak felidézésén!), még csak az sem mindig meggyőző, ha az idézetet megszólaltató hangszerek játéka plasztikusan kiemelkedik, hanem kell az a meggyőződés, amely Erkelnek 21. századi megfelelője. Tehát, hogy ami annakidején Erkelnek, az napjainkban nekünk is hasonlóképp fontos.

Ilyesmire csak akkor kerülhet sor, ha minden zenei-technikai feltétel rendelkezésre áll, ráadásul a karmester nemcsak összetartja-összerendezi a hangzást, hanem egyfajta zenei hitvallás hangzó templomát teremt meg (nem túlzás a költői kép, hiszen építkezés szükséges ahhoz, hogy megjelenhessenek e muzsika érzelmi dimenziói). A többségében fiatal előadók közül álló együttes úgy muzsikált, mint zenetörténeti titkok tudója, az egykori korszellem méltó felidézője. Nem lehetett megindultság nélkül hallgatni. Az élmény lecsengéséhez – idő kell. Ezt biztosította prózai közjátékként szavalás (Shakespeare-től a zene varázshatalmát szavakba öntő részlet), majd köszöntők (igazgató, polgármester, kulturális államtitkár). A folytatásban pódiumra lépett a Zuglói Filharmónia két állandó karmestere is. Elsőként Ménesi Gergely, akinek pedáns irányításával sziporkázóan jutott hangzó kifejezésre Sztravinszkij hangszerelő művészete a Scherzo fantastique-ban. Azt követően az ő irányításával csendült fel C. Franck 150. zsolttára, a Szent István oratóriumkórus közreműködésével. Itt volt igazán elemében Ménesi, amikor kamatoztathatta karnagyképzős tanulmányait is; megtehetette, hogy főként az énekesekre figyel, hiszen a zenekar szinte irányítás nélkül is képes volt ellátni a kíséret feladatát. És a lelkesedés számlájára írható, hogy nemigen tűnt fel neki, hogy a zenekari forték-fortissimók (kiváltképp, ha a rezések is játszottak) elnyomták

az énekszólamokat. Az orgonaülésről más-ként szól ugyanaz a hangzás a Nagyteremben, mint például a MüPában, ahol az énekesek nem „fedésben” állnak. De a hangzás intenzitása ezt az aránytalanságot is feledtette – pontosabban, olyan intenzív volt a hallgatóság figyelme, hogy szinte szájról olvastuk a(z egyébként érthetően megszólaltatott) szöveget.

A szünet után ismét stílusismeretből vizsgáztott a zenekar. Ekkor Horváth Gábor volt a dirigens (aki egyébként a Zuglói Zeneházban rendezett ifjúsági operaelőadások rendszeres karmestere), aki elismerésre méltó szuggesztivitással tudta elérni, hogy R. Strauss: A rózsalovag – szvitje, e rendkívül széles dinamikai skálán mozgó kompozíció minden pillanatban egy-egy folyamatba ágyazódjék, ugyanakkor önmagában is gyönyörködtető hangzás legyen. Itt tűnt fel leginkább a zenekari játék kulturáltsága, a szó legnemesebb értelmében; tehát, nemcsak arról van szó, hogy az egyes hangszercsoportok mindig az adott partitúra-részletben betöltött funkciójuknak megfelelően illeszkednek a kialakuló hangzásba, hanem hogy az egyes részletekben színek, karakterek vilództak, ráadásul a hirtelen váltások mindig tökéletesek voltak, tehát már az első pillanatban sikerült megragadniuk az új karaktert.

Nem tudom (nem tudhatom), vajon az előadók közül hányan látták-hallották A rózsalovagot, mennyi korábbi hangzás-élmény birtokában muzsikálnak. Mindenesetre Horváth Gábornak sikerült megteremtenie azt az atmoszférát, amelyet áthat a tánc (nevezetesen a keringő), s a rövid dallam-floszkulusok is mozgási energiával telítettek. És ami külön említésre méltó: maradt erejük-energiájuk arra, hogy nagy fokozással, monumentális fináléval koronázzák meg a szívet.

És külön élmény a zárószám, Kodály remeke, a Galántai táncok. Ismét tánczene, ismét meggyőzőerővel, zenei anyanyelvi szinten tolmácsolva a népzenei emlékekből épített múltidéző tablót. Ezt Záborszky Kálmánnak köszönhetjük, aki biztos kézzel irányította a – részleteiben korábban kidolgozott-megtanult – nagyformát.

Codaként hadd örökítsem meg az Istvánvarázs másik állandó jelenségét: a figyelmes zenehallgatást. Megunthatatlan élmény számomra, ahogy az „istvános” közönség soraiban az apróságok képesek csendben végighallgatni még olyan kompozíciókat is, amelyeket korántsem az ő korosztályuknak szánt a szerző. Ilyenkor bizonyosodik be, hogy nemcsak a zenének, de a zenei nevelésnek is van varázshatalma. Persze csak akkor, ha jó kezekben van a varázspálca.

(Fittler Katalin)